

Jan Hautekiet &
Veronique De Tier

Ons moeder zei altijd

Rake wijsheden

2017 THOMAS RAP

Voor onze moeders
Nora Verdin en Maria Van Driessche

Vooraf

*De kiekens komen niet gebraden in uw mond gevlogen.
Alles loopt, behalve een pier, die kruipt.
Den duvel schijnt op de grootsten hoop.*

Het gebeurt vaak: in het heetst van een conversatie, als alle andere argumenten op zijn, wordt de ultieme joker van overtuigingskracht getrokken, waarmee de overige verzamelde wijsheid meteen en voorgoed naar de kleedkamer van de dialoog verdwijnt. Dat finale gezagsargument is: ‘Ons moeder zei altijd...’ In het slechtste geval volgt dan een cliché, een dooddooener, een bestaande spreuk. In het beste geval hoor je een gevatte oneliner die ofwel intrigeert en om meer uitleg vraagt, ofwel meteen een beeld op je netvlies zet dat geen verdere toelichting behoeft. Het zijn vooral die laatste twee soorten wijsheden die dit boek onder de aandacht wil brengen. Ze doen je misschien glimlachen, of ze choqueren of confronteren. Of misschien doen ze je wel terugverlangen naar een tijd toen het leven nog eenvoudiger leek.

WAT IS WIJSHEID?

Levenswijsheid – of korter: wijsheid – is deelbaar inzicht in het leven. Mensen hebben iets geleerd uit eigen ervaring, of ze hebben fouten gemaakt en willen hun kinderen daarvoor behoeden door hun een wijze raad mee te geven. Ze zetten daarna onbewust de volgende stap: dat inzicht delen met anderen. Ze vinden het algemeen belang groter dan hun eigenbelang. Ze zijn, zoals het echte moeders betaamt, genereus, ook met wijsheid.

Bepaalde wijsheden van beroemde filosofen hebben een plaats gekregen in onze taal of andere talen. Denken we maar aan de wijze woorden van Mahatma Gandhi die vaak worden geciteerd. Of aan de wijsheden die de Bond zonder Naam al jaren met ons deelt, tot op vandaag.

Nog sterker wordt de levenswijsheid als ze uit het volk komt. Een volkswijsheid is letterlijk kennis die het volk heeft vergaard door ervaring. En die kennis willen vaders en moeders graag delen met hun kinderen en kleinkinderen. De levenswijsheden in dit boek zijn zulke uitingen van volkswijsheid.

Een wijsheid is fundamenteel anders dan een oneliner of een tweet. Die heeft vaak de bedoeling de aandacht te vatten, de controverse op te roepen, de lezer te prikkelen. Maar door de snelheid waarmee hij gedebiteerd

moet worden, gaat de nuance al eens verloren.

Een wijsheid is ook fundamenteel anders dan spreekwoorden of zegswijzen in de standaardtaal. Die zijn gemeengoed geworden en zijn onlosmakelijk verbonden met ons taalpatrimonium. Wijsheden zijn vaak, maar niet altijd, lokaal verankerd. Nochtans zijn de meeste spreekwoorden ontstaan als volkswijsheden. De zeventiende-eeuwse dichter Jacob Cats schreef: 'Spreekwoorden zijn de dochters van de dagelijksche ondervinding.'

Op zijn best is een wijsheid een pittig en prikkelend verwoord inzicht dat ons kan helpen bij een oordeel of handeling. Er zit dus een zekere moraliteit in. Er zit ook levenskunst in. De wijsheden in dit boek hebben de tijd gehad om te rijpen, om hun definitieve vorm te vinden. Onze ouders en grootouders zijn één groot vat vol ervaring. Dit boek wil de organische mondelinge overlevering een handje toesteken.

Dit boek spitst zich vooral toe op de wijsheden die uit moeders (of grootmoeders) mond komen. De ene al wat wijzer dan de andere. En een moeder zegt al wel eens wat. Soms reageert ze gewoon met een wijsheid omdat ze geen ander antwoord kent of wil geven. In andere gevallen is de wijsheid die ze wil meegeven ernstiger bedoeld. De redenen waarom zijn uiteenlopend, de ene moeder is namelijk de andere niet. En in sommige situaties gaan ook vaders zich ermee bemoeien.

DE EEUWIGE MOEDER

Een moeder is de bron van alles en een rots in de branding van het leven. De veilige haven in moeilijke tijden. Vaak het emotionele, maar ook het praktische bakken tijdens de jeugd. Daar gaan we tenminste van uit.

‘Moeder’ is een woord met veel betekenissen. Uiteraard letterlijk de vrouw die een kind op de wereld zet. Maar ook de matrijs waaruit dingen worden vervaardigd – cd’s bijvoorbeeld – of de oorsprong van een reeks – de moeder aller oorlogen, om maar wat te zeggen. Ze kan verschillende namen krijgen, van kort tot lang: *ma*, *mam*, *mem*, *moe*, *mama*, *mams*, *moer*, *moes*, *mamma*, *mater*, *memme*, *moeke*, *make*, *mammie*, *mams*, *mamske*, *moesje*... Het is ook geen toeval dat die koosnaampjes overal ter wereld met een *m* beginnen. Dat is namelijk een makkelijk uit te spreken medeklinker voor kinderen. Het kan ook een werkwoord worden: *moederen*, ‘zich als een moeder gedragen, liefdevol zorg dragen’, maar dan veeleer met de bijklank ‘bemoeiziek’. Het woord kan ook als verkleinwoord opduiken. Corry Konings zong al over ‘Je moedertje’. En als we het over de natuur hebben, durven we al eens over *Moedertje Natuur* te spreken. Maar wat moeten we er dan van denken? Wijst het op een soort welwillend dedain voor een jonge moeder die de knepen van het vak nog moet leren? Of gebruiken we het als sussend woord voor een dame op leeftijd die we met het verkleinwoord op haar gemak proberen te stellen? Nergens voor nodig, na-

tuurlijk. Want ook die ‘moedertjes’ zijn vaten vol wijsheid en hebben meer levenservaring in hun pink dan kinderen in hun hele lijf.

In een groot deel van Vlaanderen – niet overal – hebben we overigens de onbedwingbare neiging om een moeder als gemeenschappelijk bezit te beschouwen. ‘Ons moeder’ of ‘ons ma’ of ‘ons moe’. Dat schept een band, want iedereen kan zelf bepalen of hij of zij bij die ‘ons’ hoort. Dat zorgt ervoor dat de moederlijke wijsheden meteen ook publiek domein mogen en moeten worden. Moeders die zich niet aangesproken voelen door het meervoudige bezittelijke voornaamwoord zijn uiteraard even welkom in deze bundel. Zij mogen *ons* gerust vervangen door *mijn*.

Een moeder probeert op haar eigen manier en met haar eigen stijl en temperament haar kinderen groot te brengen. Haar doel? Die kinderen op hun eigen manier wapenen voor het leven en tegen impulsieve beslissingen. Een moeder kan bezorgd zijn om de gevaren die haar kind bedreigen. Ze kan proberen haar eigen moraal door te geven. Of ze wil haar kinderen confronteren met de mogelijke implicaties van hun gedrag. Misschien wil ze gewoon haar levenservaring doorgeven. Of ze is trots op wat haar kinderen presteren, of angstig voor een wereld waarvan zij zelf ook niet weet welke kant ze uit gaat. En ja, een moeder kan ook humor hebben, vaak zelfs.

Uiteraard kan de moeder vandaag de dag genderneutraal zijn. Want ook een man kan een echt moedertje zijn. In sommige domeinen is de vader wellicht zelfs kwistiger met advies dan de moeder. Over geld en drank zal hij misschien makkelijker wat wijsheid delen, en misschien ook met een andere toon.

VAN IEPER TOT HASSELT

We zijn voor de in dit boek verzamelde wijsheden te rade gegaan bij het Vlaamse publiek. Iedereen is of was de zoon of dochter van een moeder, de kleinzoon of kleindochter van een oma. Iedereen heeft wel eens zo'n wijsheid te horen gekregen. De hier gepresenteerde wijsheden zijn verzameld bij een breed en divers publiek. *Crowdmining* noemen ze zoiets in de eenentwintigste eeuw. Met een eigen website, mailings, socialemediacampagnes, een vragenlijst van de Stichting Nederlandse Dialecten en flyers hebben we jullie aangesproken. Jan en alleman kreeg de gelegenheid zijn zegje te doen.

En dat leverde wat op. Velen hebben de kans gegrepen wijsheden te verzamelen vooraleer ze verloren zouden gaan. We hebben honderden verschillende volkswijsheden gevonden, in alle toonaarden en lengtes. Sommige grappig, sommige confronterend, soms plat, soms heel fijn. Ze kwamen ook van overal: Leuven, Merksem, Antwerpen, Nieuwpoort, Brugge, Hamme, Assebroek, Smetlede, Hechtel, Gent, Aalst,

Geraardsbergen, Ieper, Beveren, Temse, Lokeren, Torhout, Westmalle, Okegem, Turnhout... Waar mogelijk vermelden we de voornaam en herkomstplaats van de informanten.

Waar gaat het over in die wijsheden? Over geld natuurlijk, eten, drinken, uitgaan, of over onvermogen, liefdesverdriet, spijt, het leven, opvoeding, leeftijd, kunnen en leren, moeten... Alle aspecten van het leven waarin de ouders een sturende rol kunnen spelen komen aan bod. Deze verzameling wijsheden is dus verre van volledig. Het is een bundeling van inzendingen, geduid en volgens thema's gerangschikt.

OVERAL ANDERS

Bekende spreekwoorden hebben we in de mate van het mogelijke niet opgenomen, tenzij er een aanleiding was om ze binnen een bepaald thema toch te noemen. Ook zeispreuken hebben we niet behouden, op een beperkt aantal na. Je kent ze wel, die humoristische zinnnetjes die vaak wijsheden verkondigen en altijd het woordje 'zei' bevatten. Meestal is het begin een bekend gezegde, met een ironische toevoeging. Ze bestaan in alle maten en kleuren, van neutraal tot heel plat. *Alle beetjes helpen, zei de mug, en ze piste in zee* of *Bloed trekt, zei de boer, en hij gaf zijn zeug een tote* ('zoen'). Men noemt ze ook andermansspreuken, of moeilijker: apologische gezegden.

We verzamelen in deze bundel wel de nietszeggende replieken van moeders die geen zin hebben om te antwoorden op vragen van hun kinderen. Het gaat om reacties op vragen als ‘Wat gaan we eten?’, ‘Waar is papa?’ of ‘Waar gaan we heen?’. Wijsheden zijn het niet, maar ze zijn te mooi om ze niet te vermelden. Bij die verzameling horen ook de reacties op uitingen zoals ‘Ik meen...’, ‘Ik denk...’, ‘Ik wil niet...’ en ‘Ik kan niet...’.

Dit boek wil de lezer wijsheden leren kennen, maar ook peilen naar de achtergrond en historiek ervan. We willen de wijsheden in al hun glorie laten schitteren. We schetsen kort de context van de aanbrenger en waar mogelijk geven we wat duiding bij de ontstaansgeschiedenis of het gebruik van de wijsheid en de formulering ervan in verschillende regio's. Dit is evenwel geen volledig willekeurige verzameling van spreuken. Vandaar dat we het verzamelde materiaal hebben getoetst aan expertise in erfgoed en volkscultuur. Het werk van heemkundige kringen en het steunpunt erfgoed mag niet onderschat worden. Zij zijn een bijzondere antenne in het capteren van al die circulerende volkswijsheid, die meestal uit moeders mond komt gerold. We staan daarom ook graag op de schouders van onze voorgangers, die in tijdschriften of boeken allerlei wijsheden hebben opgenomen en besproken. We hebben onder andere vergeleken met *Vlaamse Volkstaal, bron van humor en wijsheid* van Henri Mullebrouck uit 1984.

De verzamelde volkswijsheden zijn nog niet altijd in het hele taalgebied op dezelfde manier doorgedrongen. Ze blijven per definitie beperkt tot een bepaalde regio of familie, en als ze al in diverse regio's voorkomen, zijn ze nog onaf, nog niet klaar om als standaarduitdrukking te gelden. Dat is te zien aan de verschillende varianten waarin ze voorkomen. Daarom vinden we in de suggesties die we kregen heel veel variaties op een thema. Een van die thema's is dat wie iets wil kúnnen er ook voor moet léren: wijsheden over het 'kanneke' en het 'leerke' werden dan ook in verschillende vormen ingestuurd. Een ander is de als-danvergelijking die duidelijk maakt dat hypotheses de werkelijkheid vaak niet vooruithelpen. *Als mijn oma wíeltjes had, dan was ze een autobus.* Ook hier zien we veel varianten. En dat is niet fout. Elke taalregio – of zelfs nog enger: elke familie – gebruikt de wijsheid op haar eigen manier. Maar wat ze ermee willen doorgeven aan hun kinderen is in een aantal thema's te vatten.

Om na te gaan in welke Vlaamse regio's de wijsheden wel en niet bekend zijn, hebben we de grotere regionale dialectwoordenboeken uit de negentiende en twintigste eeuw geraadpleegd. Vaak blijken de ingestuurde wijsheden al langer bekend te zijn of in een ruimere regio gebruikt te worden dan we vermoedden. Andere bleken nog niet vastgelegd te zijn in de literatuur, of hebben we nog niet ontdekt in de veelheid van literatuur verzameld door regionale tijdschriften. Dat leert ons wat over de verspreiding en de frequentie, soms

over de ouderdom van dergelijke wijsheden. Waar mogelijk vullen we de door ons verzamelde gegevens dus aan met wat eerder in dialectwoordenboeken is opgetekend. We gebruiken dialectwoordenboeken uit heel Vlaanderen, maar hebben lang niet alle wijsheden daaruit hier opgenomen. We hebben ook niet alle bestaande plaatselijke dialectwoordenboeken geraadpleegd. Daarvoor zijn de tijd en de ruimte te beperkt. De uitgebreide gegevens van de gebruikte woordenboeken staan achteraan in het boek.

De uiteindelijke bedoeling is dat we de unieke zegswijzen die uit moeders mond rollen beter verzorgen, bewaren, duiden en ontsluiten. Door een aantal wijsheden in een boek te vatten, zorgen we ervoor dat er sporen blijven bestaan. In het beste geval komen ze opnieuw in gebruik, in het slechtste geval verschaffen ze ons inzicht in een voorbije wereld. In het mijnenveld van de oneliners die op ons worden afgevuurd, moeten ze ons helpen de wijsheden uit te lichten die ertoe doen. En zo hebben al die moeders en grootmoeders de wereld behalve de mooiste kinderen – eigen kind, mooiste kind – ook wijsheid bezorgd die niet één, maar vele levens meegaat.

Leven, liefde en geluk

Het begint natuurlijk allemaal met algemene beschouwingen over het leven. Moeders willen hun kinderen graag wapenen tegen alles wat ze in de loop van hun leven kunnen meemaken, alle stadia die ze doorlopen, alle uitdagingen die ze te verwerken krijgen. Vele honderden wijsheden geven ons dan ook goede raad over hoe we ons leven moeten organiseren. Geen vergelijking wordt daarbij uit de weg gegaan. Het leven wordt vergeleken met een ijskar, een kinderhemd, kaneel, soep – je kunt het zo gek niet bedenken!

CRÈME EN SOEP

Laten we met de ijskar beginnen, meer bepaald de tegenstelling tussen het plezier van een ijsje en het harde labeur van de ijsventer die zijn kar moet duwen. Wie vindt zoiets trouwens uit? Iemand moet dit toch ooit voor het eerst bedacht hebben? Hoe dan ook, de wijsheid is wijdverspreid, met kleine variaties. In Menen klinkt het: *Het leven is als een ijskar, men moet*

meer duwen dan likken. In Tielt wordt dat: *Het leven is een crèmekarre, maar het is meer duwen dan likken.* Dat betekent zoveel als: in het leven komt niet alles vanzelf, we moeten er zelf veel voor doen. In Drongen denken ze niet meteen aan het harde labeur, maar zeggen ze: *Ons leven is een crèmekarreke, af en toe kunnen we eens een crèmeke likken.* In het Brugs Woordenboek wordt het ijsje zelf als vergelijkingsbasis genomen, maar dan gaat het vooral over durf: *'t Leeven is lik 'n kreimkje mo je moet 'r durven an lekken,* met de typische Brugse verkleinvorm *-kje*. Het leven is aan de durvers!

We blijven in de lekkernijen met kaneel. *Het leven is als een stokje kaneel, iedereen zuigt eraan maar niet iedereen krijgt evenveel.* Niet alles is gelijk verdeeld in het leven, de ene krijgt meer dan de andere. Tineke uit Merksem, de eerste inzender die we hier met naam vermelden, laat weten dat ze er in haar woonplaats een andere draai aan geven: *Het leven is een pijp kaneel, wie er het meest aan zuigt, krijgt het grootste deel!* Of, zoals Dave von Raven van The Kik zingt in 'Ik doe wat ik wil': *Het leven is een pijp kaneel, wie 't hardste zuigt, krijgt het grootste deel.* We onthouden ons hier zedig van elke verdere vergelijking met andere naschoolse activiteiten. En we hopen dat Dave dat ook deed toen hij dit zong.

Deze uitdrukking vertoont een zekere gelijkenis met de bekende wijsheid *Het leven is een schouwtooneel, elk heeft zijn rol en krijgt zijn deel.* Ook in Mun-

sterbilzen bekijken ze het leven op deze manier: *Het leven is een cirque en wij zijn de clowns.*

We blijven nog even in de gastronomie. Ilse uit Gent hoorde van haar moeder een berustend *Het leven is een soep, en wij zijn de balletjes.* In Kampenhout noteerde een positief ingestelde inzender: *Het leven is zoet, maar je moet er zelf de suiker bij doen.* Ook Sabine uit Deinze gebruikt deze wijsheid. En toen Mieke ondanks de regen toch met de fiets naar school moest, werd ze aangepord met *Het leven is geen bier met suiker.*

In West-Vlaanderen vergelijken ze het leven ook al met eten, vooral als ze willen benadrukken dat het leven kort is: *Het leven is maar eene bakte etens,* zegt De Bo in zijn *Westvlaamsch Idioticon*. En voor wie het nog wat plastischer wil, is er het West-Vlaamse *De weireld is ne groote zwienebak, en die meest sloebert ee meest,* vermeld op woorden.org.

BESCHETEN

Het kinderhemdje levert dan weer een minder smakelijk beeld. Het getuigt niet meteen van een optimistisch wereldbeeld, want het wordt enkel om zijn minst aantrekkelijke kwaliteiten geroemd. Wat in Merksem klinkt als: *Het leven is als een kinderhemd, kort en vuil,* wordt in de buurt van Herentals: *Het leven is als*

een kinderhemdje, (te) kort en bescheten. De laatste versie is ook opgetekend in het *Brugs Woordenboek*: *'t Leejven is 'n kienderemde, kort en bescheejten*. Ook het *Oostends Woordenboek* kent het, 'als' wordt er 'lik', West-Vlaams voor 'gelijk': *'t Leevn is lik e kinderhemdetje: kort en besjheetn*. Voor wie geen kinderen heeft, zijn er in Oostende nog de slippen van een hemd: *'t Leevn is lik en hemdesleppe, kort en vuul*. Het *Brugs Woordenboek* vervangt het kinderhemd nog door een *kieëkeleeëre*, een kippenladdertje. Dat het leven kort is, en niet altijd zonder zorgen, moeten we volgens onze moeders goed onthouden.

De kippenladdertjes brengen ons naar het kippenhok. In *Guuëks 2. Dialectstudie van een Pajottenlandse omgangstaal* wordt het leven – of beter: de maatschappij – vergeleken met een kippenhok: *Et lèèven es e kiekerekot, ieder zietj op zèène stok en den bouvesn skatj op d'onderste uile kop*. In het *Woordenboek van het Asses* – Asse ligt ook in het Pajottenland – wordt het leven de wereld: *De weilnd es een kiekerekot: ieder zit op zenne stok en de booveste beschaitn d'onneste!* Zie je het voor je? Ieder zit op zijn stok en de bovenste schijt op de onderste zijn kop. Een beelden- de weergave van de werking van onze maatschappij, schrijft Peetermans in zijn *Guuëks 2*: 'Waarschijnlijk ontstaan n.a.v. een onaangename ervaring van de maker van dat rijmpje die tot zijn schade moest ondervinden dat zij die boven zitten zich niets aantrekken van hun lagere soortgenoten.' Deze wijsheid is al oud. Een

Antwerpse onderwijzer zei het in 1898 al minder plat: *De wereld is een kiekenkot: die van boven zitten beschilderen die van onder*. Dat we dit *beschilderen* niet te letterlijk moeten nemen, is duidelijk.

Als dat niet volstaat, kan het nog wat scatologischser, want in Ronse hoorde Brigitte: *Het leven is als een stront met rozijnen. De ene heeft al de rozijnen en de ander heeft er geen*. Iets properder was misschien een vergelijking met boterkoeken geweest, ook daar wisselt het aantal rozijnen wel eens.

De meeste ouders weten dat het leven niet altijd over rozen gaat. Ook in Oostende weten ze dat, maar toch kunnen ze relativiseren: *'t Leevn is hart, mor e kasjien-stain is harter*. De *h's* hoor je uiteraard niet, maar ze worden wel geschreven in het *Oostends Woordenboek*. Sommigen vinden de kasseisteen niet hard genoeg en roepen: *Het leven is hard, maar de voorkant van een trein is harder*. Er bestaat zelfs een Facebook-groep met die naam.

In Asse benadrukken ze nog andere facetten: *Leiven dat es dra virde wachtn en ieë virde a naig moeten spoejen*. In het Nederlands: leven, dat is drie vierde wachten en een vierde je heel erg moeten haasten. Filosofierend over het leven zegt Roland Desnerck in zijn *Oostends Woordenboek*: *'t Leevn en is mor e wangelingsje, en 't en is ginain die lopt voe voorn te zien*. Een *ng* in plaats van een *nd* hoor je wel meer in West-

Vlaanderen bij dergelijke woorden: wandelen wordt er *wangelen*, onder wordt *oenger*, vinden wordt *viengen*. Deze wijsheid benadrukt weer het korte leven – het is maar een kort wandelingetje – maar ook dat iedereen zijn levenseinde graag voor zich uit schuift. Niemand staat te trappelen om te sterven.

HONDERD

Ook het ouder worden – over enige tijd minstens honderd dankzij allerlei nieuwe technieken en geneesmiddelen – geeft onze moeders inspiratie voor wijsheden over het leven. Wees blij dat je leeft, vinden de moeders van Francesca en van Winnie uit Temse: *Als je niet oud wil worden, moet je jong sterven*. Bij Cornelissen en Vervliet in het *Idioticon van het Antwerpsch Dialect* wordt het nog iets harder geformuleerd: *As ge nie oud wilt wörren, hangt oe dan jonk op*. Ook Lizzy, die afkomstig is uit Antwerpen, kent deze wijsheid: *Als je niet oud wil worden, moet je u jong ophangen*. En aan de kust heb je natuurlijk de zee in de buurt om de veroudering voor te zijn: *Os je nie oed en wail komm, moe je je joenk versmoorn* staat er in het *Oostends Woordenboek*. Komen in plaats van ‘worden’ is typisch West-Vlaams. Je wordt er niet oud, maar ‘komt’ er oud, je wordt niet ziek, je ‘komt’ ziek. En ook de *oe* voor *ng* hoort daar thuis: *joenk* voor ‘jong’. Als je ook dat laatste geen optie vindt en liever blijft leven, dan komen er wel weer nieuwe wijsheden op je pad,

zoals bij Roos uit Deinze. Haar grootvader zei altijd: *Een mens komt wat tegen, als hij blijft leven*. Of in het *Oostends Woordenboek* bij Desnerck, een beetje smalend: *Van lange leevn word j'loed*. De moeder van Willy uit Stekene zei het met humor, als hij weer eens zeurde dat iets niet ging zoals hij het wilde: *Alleen de eerste honderd jaar zijn soms eens moeilijk in een mensenleven*. De weinigen die deze gezegende leeftijd hebben bereikt, hebben ons niet verteld of dat inderdaad zo is.

Klaagde een oudere persoon al eens over allerlei kwaaltjes en pijntjes, dan riep er in Eeklo wel iemand: *Een kriepende kerre rijdt verre*. Je ziet het voor je, de krakende wagen die maar niet stuk wil gaan. In het Nederlands is het: *Krakende wagens lopen het langst*. *Kriepen* klinkt net iets anders dan *kraken*. *Kriepen* betekent niet alleen 'klagen, zuchten', het wordt ook gebruikt voor 'piepen'. De dubbele betekenis is mooi meegenomen. In Eeklo wordt het onder andere gezegd op een verjaardag. Het betekent eigenlijk dat klagende, zwakke en ziekelijke mensen vaak het langst leven. Deze wijsheid is al oud, maar de variant met *kriepen* hebben we niet in de woordenboeken gevonden. In de zestiende eeuw vinden we bij Plantijn wel al: *Een crakende kerre gaet wel verre*. Deze variant is ook opgenomen in het *Zuid-Oost-Vlaandersch Idioticon* van Isidoor Teirlinck: *Krakende kerre rije' verre*. In het *Gents Woordenboek* van Lievevrouw-Coopman wordt dat: *Krakende kerren rijden verre* en in het *Waasch Idioticon*

van Amaat Joos: *Een krakende ker rijdt ver*. Joos noteert er ook: *Krakende wagens lopen lang*. De variant met ‘lopen’ staat ook in het Kortrijks Woordenboek van Debrabandere: *Krakende wagens lopen langs(t)*, en in het *Idioticon van het Antwerpsch Dialect*: *Krakende karren lopen ’t langste*. Bemerkt de mooie verspreiding van karren en wagens!

Vond je dat je oud genoeg was geworden, dan hoorde je zoals Jos uit Donk dat er *in het leven maar één ding erger is dan verjaren: niet meer verjaren!* Zijn moeder hield niet van verjaardagen, ook al zou je dat uit deze wijsheid niet onmiddellijk afleiden.

Als ze niet blij was met een beslissing, dan probeerde Goedeles moeder uit Roeselare soelaas te brengen met: *We zijn te schepe en we moeten varen*. Ook in Heist en Ieper kennen ze die. We moeten verder, want het leven staat niet stil. De moeder van Monique uit Rotseelaar bleef positief als ze wilde zeggen dat we niet te ver vooruit moesten zien, maar vooral moesten genieten van het nu: *Tegen die tijd hebben er nog veel vogeltjes gekakt die nu nog geen kontje hebben*. De oma van Daniëla uit Genk had het wel eens over de vergankelijkheid, ook van het menselijk lichaam: *Alles slijt: je kleet, je sokken, je bezit en je lijf*. Maar gelukkig zijn niet alle wijsheden zo negatief geformuleerd.